

University of
Sistan and Baluchestan

Association of Geography
and Planning
of Border Areas of Iran

The Role of the Inche borun Border Market in Economic Development and Sustainable Livelihood of Rural Areas (Case Study: Villages of Dashli borun District, Gonbad-e Kavous County)

Ali Akbar Najafi kani^{1✉}, Naser Aligholizadeh firozjaei²

1. Associate Professor, Department of Geography, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

✉ E-mail: A.najafi@umz.ac.ir

2. Associate Professor, Department of Geography, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

E-mail: N. firozjaei@umz.ac.ir

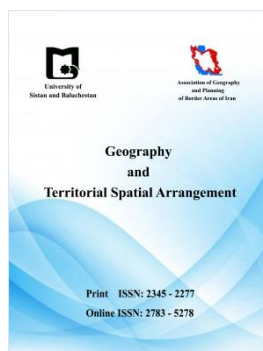

How to Cite: Najafi kani, A.A & Aligholizadeh firozjaei, N. (2026). The Role of the Inche borun Border Market in Economic Development and Sustainable Livelihood of Rural Areas (Case Study: Villages of Dashli borun District, Gonbad-e Kavous County). *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 16 (58), 59-64.

DOI: <http://dx.doi.org/10.22111/gaaj.2025.51825.3285>

Article type:
Research Article

Received:
28/04/2025
Received in revised form:
21/11/2025
Accepted:
06/12/2025
Publisher online:
08/12/2025

ABSTRACT

Border markets, as a bridge between the two countries, provide numerous economic opportunities for local and regional residents and play an important role in the economic development and sustainable livelihood of rural households. Trade is one of the main indicators in establishing communication between countries and the livelihood of border residents, which allows us to use opportunities and strengths and strive to achieve the continuity and sustainability of friendship and understanding, security and economic prosperity, create employment opportunities, stabilize the population, and ultimately regional development. The type of research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical research method. The reliability of the research tool was also obtained using Cronbach's alpha coefficient for the components under study, which was 0.72. The validity of the research or the validity of the questionnaire was also obtained with face validity (using the opinions of specialists and experts). The statistical population of the present study is the heads of households in 6 villages around the border market of Inche heborun in the Dashli borun district, which has a population of 5804 people. Simple random sampling method was used to select the research samples, and the Cochran formula was used to determine the sample size, and 360 people were selected as the sample population. The data extracted from the questionnaire were analyzed using SPSS software and descriptive and inferential statistics such as gamma correlation analysis, Friedman's mean comparison, and multiple linear regression with the simultaneous method. The results of the chi-square correlation show a significant relationship between the border market and the improvement of economic indicators at a 99% confidence level. The results of the Friedman test indicate that the indicators under study show a significant difference up to the 99% confidence level. Also, the results of the gamma correlation matrix indicate a significant relationship between the indicators of economic development and the border market. Also, the results of the gamma correlation matrix indicate a significant relationship between the establishment of the border market and the improvement of economic development indicators and sustainable livelihoods of villagers. Also, the coefficient of determination in the regression equation shows that the indicators studied predicted about 71 percent of the development of the study area and about 29 percent depended on variables that were not identified in this study. Accordingly, the Inche borun border market has played an important role in improving sustainable livelihoods and promoting quality of life indicators in the villages of the study area.

Keywords:
Border market, Sustainable Livelihood, Economic Development, Inche borun.

© the Author(s).

Publisher: University of Sistan and Baluchestan

Extended Abstract

Introduction

Border markets, as a bridge between the two countries, provide numerous economic opportunities for local and regional residents and play an important role in the economic development and sustainable livelihood of rural households. Trade is one of the main indicators in establishing communication between countries and the livelihood of border residents, which allows us to use opportunities and strengths and strive to achieve the continuity and sustainability of friendship and understanding, security and economic prosperity, create employment opportunities, stabilize the population, and ultimately regional development. Border markets, as a bridge between the two countries, provide numerous economic opportunities for local and regional residents and play an important role in economic development and sustainable livelihoods of rural households. Trade is one of the main indicators in establishing communication between countries and the livelihoods of border residents, through which opportunities and strengths can be used and efforts can be made to achieve the continuation and sustainability of friendship and understanding, security and economic prosperity, creation of employment opportunities, population stabilization and ultimately regional development.

Study Area

Dashli brun district is one of the districts of Gonbad-e-Kavos county in Golestan province. The city of Inche brun, sometimes called the bridge border, is an important point of connection and border traffic between Iran and the Republic of Turkmenistan. This district consists of two rural districts of Kerand and Atrak, and its population in 1395 was 22398 people. The city of Inche brun is located in a salt marsh area, and the lands and lands around it are always affected by seasonal floods that enter the Atrak River. For this reason, this city and its market are located on a hilly ridge. The name of the border market of Inche brun (meaning ridge and cape) is also taken from this city and in the past it was a place for travelers from Astarabad and Khiva to stay and rest.

Material and Methods

The research method is descriptive-analytical in nature and applied in purpose, and the theoretical foundations of the present study were organized in a documentary manner. Due to the lack of a database related to the border market in the responsible organizations, the main data were collected with the help of field studies and the preparation and completion of a researcher-made questionnaire. The questions examined in the present study were set on a five-point Likert scale (very low, low, medium, high, and very high) to explain the role of the border market in the economic development and sustainable livelihood of the sample villages. The reliability of the research tool was also obtained using the Cronbach's alpha coefficient for the components examined in the study, which was equal to 0.72. The validity of the research or the validity of the questionnaire was also obtained with face validity (using the opinions of specialists and experts). The statistical population of the present study is the heads of households of 6 villages around the Inche hborun border market in the Dashli borun district, which have a population of 5,804 people. To select the research samples, simple random sampling method was used, and to determine the sample size, Cochran's formula was used, and 360 people were selected as the sample population. The data extracted from the questionnaire were analyzed and measured using SPSS software and descriptive and inferential tests such as chi-square correlation, gamma correlation analysis, Friedman's mean comparison, and multiple linear regression.

Result and Discussion

The research method is descriptive-analytical in nature and applied in purpose, and the theoretical foundations of the present study were organized in a documentary manner. Due to the lack of a database related to the border market in the responsible organizations, the main data were collected with the help of field studies and the preparation and completion of a researcher-made questionnaire. The questions examined in the present study were set on a five-point Likert scale (very low, low, medium, high, and very high) to explain the role of the border market in the economic development and sustainable livelihood of the sample villages. The reliability of the research tool was also obtained using the Cronbach's alpha coefficient for the components examined in the study, which was equal to 0.72. The validity of the research or the validity of the questionnaire was also obtained with face validity (using the opinions of specialists and experts). The statistical population of the present study is the heads of households of 6 villages around the Inche hborun border market in the Dashli borun district, which have a population of 5,804 people. To select the research samples, simple random sampling method was used, and to determine the sample size, Cochran's formula was used, and 360 people

were selected as the sample population. The data extracted from the questionnaire were analyzed and measured using SPSS software and descriptive and inferential tests such as chi-square correlation, gamma correlation analysis, Friedman's mean comparison, and multiple linear regression.

Conclusion

Iran's border markets, as one of the vital points in trade exchanges with neighboring countries, have high potential for economic development and improvement of the social situation of border areas. Given the importance of these areas, it seems necessary to adopt comprehensive approaches and effective policies to develop these markets and strengthen existing infrastructure. In the current situation, some challenges such as weak infrastructure, lack of coordination between executive agencies, and lack of transparency in customs procedures have prevented the full use of the capacity of these markets. In order to remove these obstacles and achieve sustainable development and increase trade interactions in border areas, a set of measures and solutions should be considered as policy priorities. As a commercial and economic center, the Inche brun border market plays an important role in the economic development and sustainable livelihood of rural areas. This market plays an important role in improving the quality of life of rural residents and reducing regional inequalities by creating new job opportunities, developing trade, strengthening infrastructure, attracting tourists from cities and villages within the province and even outside the province, and supporting local products.

Key words: Border market, Sustainable Livelihood, Economic Development, Inche boron.

References

Afrakhteh, Hassan (2024), Institutional Changes in Economic Geography, Quarterly Journal of Spatial Economics and Rural Development, 13(48), 1-14. (In Persian)

[Doi:10.61186/serd.13.2.8](https://doi.org/10.61186/serd.13.2.8)

Alavion, S. J., Allahyari, M. S., Al-Rimawi, A. S., & Surujlal, J. (2017). Adoption of agricultural E-marketing: application of the theory of planned behavior. Journal of international food & agribusiness marketing, 29(1), 1-15. (In Persian)

[Doi.org/10.1080/08974438.2016.1229242](https://doi.org/10.1080/08974438.2016.1229242)

Asghari Lafamjani, Sadegh; Izadi, Ali (2017). Analyzing the Role of Strategic Products in Sustainable Rural Livelihood (Case Study: Saffron Production in Rashtkhar Rural District). Saffron Agriculture and Technology. 5(3), 273-293. (In Persian)

[Doi: 10.22048/jsat.2017.46917.1135](https://doi.org/10.22048/jsat.2017.46917.1135)

Bahrami jaf, Sajed; Shivrak, Rahim; Mazandarani, Darya (2021), Analysis of the Function of Border Bazaar in the Development of Border Areas, Case Study of Sheikh Saleh Bazaar, Quarterly Journal of Geography and Human Relations, 4(12), 511-531. (In Persian)

[Doi:20.1001.1.26453851.1400.3.4.32.7](https://doi.org/20.1001.1.26453851.1400.3.4.32.7)

Elizabeth G. Pontikes (2024) Borders and Boundaries in Markets: A Socio cognitive Approach for Market Definition and Implications for Antitrust. 217-240.

Follett, C., (2018), How Markets Empower Women: Innovation and Market Participation Transform Women's Lives for the better, research associate at the CATO Institute's Center for Global Liberty and Prosperity, Policy Analysis, CATO INSTITUTE.

Hajinejad, Ali; Norouzi-nejad, Masoumeh (2025), Evaluating the role of social capital in the economic empowerment of rural women, case study, rural women in Langrud County, Quarterly Journal of Geography and Urban and Regional Planning, 15(54), 141-174. (In Persian)

[Doi:10.22111/gaij.2025.50659.3254](https://doi.org/10.22111/gaij.2025.50659.3254)

Haqphanah, Hanieh; Sadeghloo, Tahereh (2021), Analyzing the role of local markets in the empowerment of rural women, case study of Qaen County, Quarterly Journal of Spatial Economics and Rural Development, 10(38), 185-208. (In Persian)

[Doi: 20.1001.1.23222131.1400.10.38.9.3](https://doi.org/20.1001.1.23222131.1400.10.38.9.3)

Heydari Sarban, Wakil; Abdpour Alireza (2019), Factors for improving sustainable rural livelihoods from the perspective of local residents, case study: Ardabil County. *Journal of Applied Research in Geographical Sciences*. 19(54), 23-46. (In Persian)

Doi: [10.29252/jgs.19.54.23](https://doi.org/10.29252/jgs.19.54.23)

Janparvar, Mohsen; Bahrami jaf, Sajed; Saleh abadi, Reyhaneh; Mazandarani, Darya (2021), Qualitative meta-analysis of the method and results of research related to border markets in Iran, *Quarterly Journal of Geography and Regional Development*, 19(36), 179-205. (In Persian)

Doi:[10.22067/jgrd.2021.68121.1002](https://doi.org/10.22067/jgrd.2021.68121.1002)

Han, W., Zhang, X., & Zhang, Z., (2019), The role of land tenure security in promoting rural women's Empowerment: Empirical evidence from rural China, *Land Use Policy*, Vol. 86, 280-289.

DOI: [10.1016/j.landusepol.2019.05.001](https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2019.05.001)

Karimi, Rezvan; Sahneh, Bahman; Najafi kani, Ali Akbar (2021), The role of electronic marketing in improving the sustainable livelihood assets of rural households in Gorgan city, *Quarterly Journal of Geography and Regional Development*, 19(2), 125-175. (In Persian)

Doi.org/[10.22067/jgrd.2021.71856.1057](https://doi.org/10.22067/jgrd.2021.71856.1057)

Khamari, Jalal; Ghanbari, Sirous; Paydar, Abuzar (2024), Why is it necessary to reconstruct the economy in the rural area of Sistan, *Quarterly Journal of Geography and Urban and Rural Planning*, 14(53), 53-88. (In Persian)

Doi:[10.22111/gaij.2024.49075.3212](https://doi.org/10.22111/gaij.2024.49075.3212)

Soluki, Sudabeh (2024), The role of border markets in the development of tourism in Mirjaveh County, *Quarterly Journal of New Perspectives in Geographical Sciences*, 5(46), 261-274. (In Persian)

Doi: civilica.com/doc/1996661

Seifi, Vahid; Khosro abadi, Sajjad (2024), Designing a sustainable rural livelihood model based on rural ecosystem, *Quarterly Journal of Spatial Economics and Rural Development*, 13(49), 139-163. (In Persian)

Doi: [10.61186/serd.13.49.1](https://doi.org/10.61186/serd.13.49.1)

Liu, Chun (2016), Sustainability of rural informatization programs in developing countries: A case study of China's Sichuan province, *Telecommunications Policy*, 1-11.

.Doi.org/[10.1016/j.telpol.2015.08.007](https://doi.org/10.1016/j.telpol.2015.08.007).

Manian, Amir; Ronaghi, Mohammad Hossein (2015), Providing a comprehensive framework for implementing Internet marketing using the meta-synthesis method, *Business Management*, 7(4), 901-920. (In Persian)

Doi: [10.22059/jibm.2015.57097](https://doi.org/10.22059/jibm.2015.57097)

Montazeri, Mohammad; Ebrahimi, Ali Reza; Ahmadi, Parviz; Rahnama, Ameneh (2014), Study of factors affecting purchase intention in electronic commerce, *Business Management*, 6, (2), 207-226. (In Persian)

Doi: [10.22059/jibm.2014.50747](https://doi.org/10.22059/jibm.2014.50747)

Mohammadi, Mitra; Habibi, Fateh; Ghaderi, Saman (2024), Tourism development and sustainable rural livelihood, Case, Kurdistan Province, *Spatial Economics and Rural Development*, 13(49), 101-118. (In Persian)

Doi:[10.61186/serd.13.49.2](https://doi.org/10.61186/serd.13.49.2)

Mehraban, Anoush; Shahmari, Rafat; Hosnimehr, Sedigheh; Pourshikhian, Alireza (2022), Study of the effects of weekly markets on the economic and social development of rural areas of Soumeh-Sara County, *Quarterly Journal of Land Engineering*, 7(15), 111-116. (In Persian)

Doi:[10.61186/serd.13.49.2](https://doi.org/10.61186/serd.13.49.2)

Ministry of Industry, Mines and Trade of Iran (2024), Reports on economic development of border areas of Golestan Province, Border Bazaars of Incheh-Borun. (In Persian)

Najafi Kani, Ali Akbar; Hossam, Mehdi and Ashour, Haditha (2014), measuring the state of entrepreneurship in rural areas, the case of: Southern Estrabad district of Gorgan, *Space Economy and Rural Development Quarterly*, No. 4(1), pp. 37-56. (In Persian)

Doi [.10.18869/acadpub.ser.d.4.11.37](https://doi.org/10.18869/acadpub.ser.d.4.11.37)

Najafi Kani, Ali Akbar (2021), Investigating Obstacles to Hydroponic Cultivation Expansion in Rural Economic Development. *Rural Research Quarterly*. No.12(4) 833-847. (in Persian).

[10.22059/jrur.2021.328535.1664](https://doi.org/10.22059/jrur.2021.328535.1664)

Najafi Kani, Ali Akbar (2019). Challenges and bottlenecks of economic development in rural areas, case study: the villages of Dashli Borun district of Gonbad County, *Journal of space economy and rural development*. Issue 8(29), 151-168. (In Persian).

<http://serd.khu.ac.ir/article-1-3358-fa.html>

Najafi kani, Ali Akbar; Sahneh, Bahman; Derakhshanfard, Mahtab (2024), The role of shrimp farms in the empowerment and economic development of villages on the eastern coast of the Caspian Sea, Case, Villages of Gomishan County, *Quarterly Journal of Geography and Urban and Regional Planning*, 14(52), 123-150. (In Persian)

Doi:[10.22111/gaij.2024.48818.3203](https://doi.org/10.22111/gaij.2024.48818.3203)

Nawrotzki Raphael J, Hunter Lori M, Dickinson Thomas W. (2012). Rural livelihoods and access to natural capital: Differences between migrants and non-migrants in Madagascar. *Demographic Research*. Jun; 26.

DOI: [10.4054/demres.2012.26.24](https://doi.org/10.4054/demres.2012.26.24).

Nasiri Hende-Khaleh, Esmaeil, Salarinia, Marzieh, Jamshidzehi, Omid; Rajabi Kalvani, Amir Hooshang (2024), Comparative study of the impact of economic, social and physical dimensions of Milk Bazaar on the quality of life of Zabol citizens, *2(20)*, 1-14. (In Persian)

Doi:[10.22034/jget.2024.166528](https://doi.org/10.22034/jget.2024.166528)

Paydar, Abuzar; Ghufuran, Monireh; Barmyani, Sedigheh (2023), Evaluation of the achievements of implementing the law supporting development and creating sustainable employment in rural and nomadic areas using the resources of the National Development Fund in Hamoon County, *Quarterly Journal of Geography and Development*, 21(71), 218-248. (In Persian)

Doi: [10.22111/GDIJ.2023.7601](https://doi.org/10.22111/GDIJ.2023.7601)

Raji .O. S. (2024) The dynamics of Trading Activities, Health Preference and Its Implications for Border Residents in Nigeria and Republic of Benin. *Journal of The African Informal Economy* .106-128. [Doi.org/10.1163/9789004692657_008](https://doi.org/10.1163/9789004692657_008).

Safari Ali Akbari, Masoud; Manouchehri, Fatemeh; Sadeghi, Hojatollah (2018), Analysis of the use of online stores for the supply of rural products. *Spatial Planning (Geography)*, 8, (1), 89-110. (In Persian)

Doi: [10.22108/sppl.2018.107407.1122](https://doi.org/10.22108/sppl.2018.107407.1122)

Sharaunga, S., Mudhara, M., & Bogale, A., (2016), Effects of 'women empowerment 'on household food security in rural KwaZulu-Natal province, *Development Policy Review*, Vol. 34(2), 223-252.

[Doi.org/10.1111/dpr.12151](https://doi.org/10.1111/dpr.12151)

Tayebnia, Seyed Hadi; Manouchehri, Soran (2016), The role of border markets in the social and economic development of rural areas, Case study, Khavomirabad district, Marivan city, *Quarterly Journal of Spatial Economics and Rural Development*, 5(15), 147-172 .(In Persian)

Doi:[10.18869/acadpub.ser.d.5.15.147](https://doi.org/10.18869/acadpub.ser.d.5.15.147)

Taqhdisi, Ahmad; Alaviyoun, Seyed Jaber (2020). Solutions and challenges of setting up a rural electronic marketing system: Delphi technique. *Quarterly Journal of Entrepreneurship Development*, 13,(3), 361-380. (In Persian)

Doi: [10.22059/jed.2020.303167.653359](https://doi.org/10.22059/jed.2020.303167.653359)

Walther, Olivier J. (2015) Business, Brokers and Borders: The Structure of West African Trade Networks. *The Journal of Development Studies*, 1-51. in English).

DOI: [10.1080/00220388.2015.1010152](https://doi.org/10.1080/00220388.2015.1010152)

Wan, Wai Yee, (2017) Cross-Border Public Offering of Securities in Fostering an Integrated ASEAN Securities Market: The Experiences of Singapore, Malaysia and Thailand (2017). *Capital Markets Law Journal*, 1-56.

Doi: <https://ssrn.com/abstract=2926295>

Yavari, Alireza (2023), Border Bazaar Strategies in Establishing Basic and Sustainable Border Security, *Quarterly Journal of Border Studies*, 4(42), 1-14 .(In Persian)

Doi: www.magiran.com/p2742049

نقش بازارچه مرزی اینچه‌برون در توسعه اقتصادی و معیشت پایدار نواحی روستایی (نمونه موردی: روستاهای بخش داشلی‌برون شهرستان گنبد کاووس)

علی اکبر نجفی کانی^۱، ناصر علیقلی‌زاده فیروزجایی^۲

مقاله پژوهشی

چکیده

بازارچه‌های مرزی به‌عنوان پل ارتباطی بین دو کشور، فرصت‌های اقتصادی متنوعی را برای ساکنان محلی و منطقه‌ای فراهم کرده و نقش مهمی در توسعه اقتصادی و معیشت پایدار خانوارهای روستایی ایفا می‌کنند. مبادله‌های تجاری یکی از شاخص‌های اصلی در برقراری ارتباط بین کشورها و امرار معاش مرزنشینان است که از این طریق می‌توان از فرصت‌ها و نقاط قوت استفاده کرد و در راه نیل به استمرار و پایداری دوستی و تفاهم، امنیت و رونق اقتصادی، ایجاد فرصت‌های اشتغال، تثبیت جمعیت و در نهایت توسعه منطقه‌ای تلاش نمود. نوع تحقیق از نظر هدف کاربردی و روش تحقیق توصیفی - تحلیلی می‌باشد. پایایی ابزار تحقیق نیز با استفاده از ضریب آلفای کرون‌باخ برای مؤلفه‌های مورد بررسی تحقیق برابر با ۰/۷۲ به‌دست آمده است. روایی تحقیق یا اعتبار پرسش‌نامه نیز با اعتبار صوری (با استفاده از نظرات متخصصان و کارشناسان) حاصل شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر سرپرستان خانوار ۶ روستای پیرامون بازارچه مرزی اینچه‌برون در بخش داشلی‌برون است که برابر با ۵۸۰۴ نفر جمعیت دارند. جهت انتخاب نمونه‌های تحقیق از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد و به‌منظور تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران بهره گرفته شد و تعداد ۳۶۰ نفر به‌عنوان جامعه نمونه انتخاب شدند. داده‌های مستخرج از پرسش‌نامه با بهره‌گیری از نرم‌افزار «SPSS» و با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی از قبیل: تحلیل همبستگی خی‌دو و گاما، مقایسه میانگین فریدمن و رگرسیون خطی چندگانه با روش همزمان مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج همبستگی خی‌دو تا سطح اطمینان ۹۹ درصد رابطه معناداری را بین ایجاد بازارچه مرزی و بهبود شاخص‌های اقتصادی نشان می‌دهند. همچنین نتایج آزمون فریدمن حاکی از آن است که شاخص‌های مورد بررسی تا سطح اطمینان ۹۹ درصد تفاوت معناداری را نشان می‌دهند. نتایج ماتریس همبستگی گاما نیز نشان دهنده رابطه معنادار بین استقرار بازارچه مرزی با بهبود شاخص‌های توسعه اقتصادی و معیشت پایدار روستاییان می‌باشد. همچنین ضریب تعیین در معادله رگرسیونی نشان می‌دهد که شاخص‌های بررسی شده حدود ۷۱ درصد، توسعه‌یافتگی ناحیه مورد مطالعه را پیش‌بینی کرده است و حدود ۲۹ درصد وابسته به متغیرهایی است که در این پژوهش مورد شناسایی قرار نگرفتند. براین اساس، بازارچه مرزی اینچه‌برون نقش حائزاهمیتی در بهبود معیشت پایدار و ارتقای شاخص‌های کیفیت زندگی در روستاهای ناحیه مورد مطالعه داشته است.

جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای
بهار ۱۴۰۵، سال ۱۶، شماره ۵۸
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۰۸
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۸/۳۰
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۱۵
انتشار آنلاین: ۱۴۰۴/۰۹/۱۷
صفحات: ۵۹-۸۴

واژه‌های کلیدی:
بازارچه مرزی، معیشت پایدار،
توسعه اقتصادی، اینچه‌برون.

مقدمه

امروزه اقتصاددانان از تجارت به‌مثابه موتور محرکه‌ای برای توسعه یاد می‌کنند؛ از این‌رو تأسیس و ایجاد بازارچه‌های مرزی به‌عنوان راهکاری مطلوب جهت رفع شکاف مناطق مرکزی و مرزی محسوب می‌شود و برای برون‌رفت از بحران‌های اقتصادی و اجتماعی کنونی مرزنشینان مورد استقبال بسیاری از برنامه‌ریزان توسعه قرار می‌گیرد (مهربان و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۱۴). مبادله‌های تجاری و اقتصادی، نیروی محرکه توسعه هر جامعه‌ای محسوب می‌شوند و این

مبادله‌ها عامل پویایی و شکوفایی مناطق مرزی به‌شمار می‌آیند و نقش اساسی در افزایش استانداردهای زندگی مردم، کاهش فقر، توزیع مناسب درآمدها و تسریع همکاری‌های بین‌المللی ایفا می‌کنند. بازارچه‌های مرزی به‌عنوان کانال‌های صادرات غیررسمی یا رسمی عمل کرده و امکان فروش محصولات به کشورهای همسایه را تسهیل می‌کنند. با توسعه این بازارها و افزایش کیفیت نظارت بر آن‌ها، دولت‌ها می‌توانند از ظرفیت بالای صادرات این مناطق بهره‌برداری کرده و جریان ارز به کشور را افزایش دهند (طیب‌نیا و منوچهری، ۱۳۹۵: ۱۷۵).

ایران با داشتن ۶۰۰۰ کیلومتر مرز مشترک زمینی با کشورهای همسایه یکی از پررونق‌ترین کشورها در خریدهای مناطق مرزی است. این موضوع مهم که به یک صنعت توریستی تبدیل شده است، باعث ایجاد رونق بیش از ۴۰ بازارچه مرزی شده که در این میان ۲۸ مورد از آن‌ها دارای رونق قابل‌ملاحظه‌ای است. در هر بازار مرزی شاهد فرهنگ آمیخته ایران با کشور همسایه آن منطقه می‌باشیم که عامل ایجاد این آمیختگی فرهنگی، وجود همین بازارهای مرزی است که به بهانه‌ای تبدیل شده تا مردم ایران و کشورهای همسایه باهم ملاقات داشته باشند و به تبادل فرهنگ‌ها بپردازند. به‌علاوه وجود چنین بازارهایی علاوه بر ایجاد مراودات بین مردم مختلف، سبب رونق اقتصادی و صنعت گردشگری این مناطق نیز شده است. شهرهای مرزی معمولاً در نقاط صفر مرزی و در کنار گمرک‌ها واقع شده‌اند. وجود مراکز فروش در این شهرها سبب شده تا مردم کشورهای مرزی به‌طور آزادانه و بدون واسطه و با در نظر گرفتن قوانین گمرکی و ترخیص کالا روزانه بیش از صدها دلار به تجارت بپردازند (بهرامی‌جاف و همکاران، ۱۴۰۰: ۵۱۳).

اینچهبرون به‌عنوان شهر مرزی در شهرستان گنبدکاووس و در استان گلستان واقع شده است و مرز مشترکی با کشور ترکمنستان دارد. این شهر دارای عناصر طبیعی و گردشگری مانند تالاب «آلماگل» و «آلاگل» می‌باشد. یکی دیگر از جاذبه‌های گردشگری این منطقه، بازارچه مرزی اینچهبرون است که گردشگران زیادی برای گشت‌وگذار و خرید به این منطقه سفر می‌کنند. در حال حاضر بازارچه مرزی اینچهبرون بیش از ۲۰۰ غرفه دارد و در حدود ۳۰ سال گذشته به‌عنوان بازارچه مرزی فعال، جاذب مسافران و گردشگران نسبتاً زیادی از شهرهای مختلف استان گلستان و حتی استان‌های مجاور به‌ویژه مازندران است که تا حدودی باعث رونق اقتصادی و توسعه منطقه‌ای گردید (وزارت صنعت و معدن، ۱۴۰۴).

قابل اذعان است که بازار مرزی در منطقه آزاد تجاری و صنعتی اینچهبرون قرارداداشته و دارای ترانزیت ریلی و زمینی در کشورهای اوراسیا، چین و روسیه می‌باشد اما متأسفانه به‌رغم ظرفیت‌های محیطی بسیار بالا در کنار جاذبه‌های فرهنگی خاص ترکمن‌صحرا، روستاهای ناحیه مورد مطالعه به‌طور بایسته و در حد قابل‌قبول و مورد انتظار، رشد و توسعه نیافتند. بی‌تردید در این راستا، شکل‌گیری بازارچه‌ها با برگزاری جشنواره‌های مختلف فرهنگی می‌تواند نقش کلیدی و حائزاهمیتی در راستای رشد و تعالی روستاها داشته باشند. بر این اساس، تحقیق حاضر سعی دارد تا ضمن بررسی وضعیت کنونی بازارچه مرزی به سؤال اساسی زیر پاسخ دهد:

- شکل‌گیری بازارچه مرزی اینچهبرون تا چه میزان باعث ارتقای شاخص‌های اقتصادی، بهبود معیشت پایدار و کیفیت زندگی خانوارهای روستایی می‌شود؟

در راستای تحقیق حاضر، مطالعاتی در داخل و خارج کشور انجام شده که به‌منظور تدقیق پژوهش، بعضی از آن‌ها مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. راجی (۲۰۲۴) در مقاله‌ای با عنوان: «پویایی فعالیت‌های تجاری، اولویت سلامت و پیامدهای آن برای ساکنان مرزی در نیجریه و جمهوری بنین» که از طریق تحلیل محتوا و با کمک نرم‌افزار

«NVIVO» انجام شد، به این نتیجه دست یافته است که توسعه بازارچه‌های مرزی و دگرگونی آن‌ها در هجوم مهاجران و فعالیت‌های عظیم فرامرزی قابل بررسی است. از نظر «راجی» اگرچه بازارچه مرزی دارای مزایای اقتصادی بسیار زیادی است اما در مقابل، به اعتقاد ایشان بازارچه‌های مرزی می‌تواند به پناهگاه اشرار، عناصر جنایتکار و قاچاقچیان انسان تبدیل شود که پیامدهای بهداشتی آن شامل: نرخ بالای بیماری ناشی از داروهای تقلبی، افزایش ناامنی، از بین رفتن هنجارها و ارزش‌های سنتی، نرخ بالای جرم و جنایت و کمبود زیرساخت‌های اجتماعی می‌باشد.

الیزابت و پونتیکس (۲۰۲۴) در تحقیقی با عنوان: «رویکرد اجتماعی و شناختی برای تعریف بازار مرزی»، پیامدهای تجربی در تحقیقات اجتماعی در بازارها را توصیف می‌کنند. آنان معتقدند که شاخص‌ها و انگیزه‌های اجتماعی در رونق اقتصادی بازار مرزی نقش اساسی ایفا می‌کند و در نهایت بسیاری از مؤلفه‌ها را می‌توان مبتنی بر رویکرد اجتماعی بررسی نمود.

والتر اولیور (۲۰۱۵) در مقاله‌ای با عنوان: «کسب و کار بازرگانان و تاجران در نواحی مرزی غرب آفریقا» که به بررسی تبادلات در خط مرزی کشورهای سیرالئون و گینه می‌پردازد، ضمن بررسی نوع روابط تجاری و بازرگانی دو کشور مذکور، قوانین و مقررات عبور و مرور بازرگانان و تاجران دو کشور و نقش مهم آن‌را در رونق کسب و کار و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و بهبود درآمد و ارتقای کیفیت زندگی مردم مورد تأکید قرار می‌دهد.

نصیری هنده‌خاله و همکاران (۱۴۰۳) در مقاله‌ای با عنوان: «بررسی تطبیقی تأثیر ابعاد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی بازارچه میلک بر کیفیت زندگی شهروندان زابل» به این نتیجه دست یافتند که عملکرد بازارچه میلک به-میزان یکسانی شاخص‌های مورد بررسی را تحت تأثیر قرار نداده است. نتایج رگرسیون در زمینه رتبه‌بندی تأثیر بازارچه میلک حاکی از آن است که متغیر اقتصادی با ۴۵٪ و متغیر اجتماعی با ۳۷٪ و متغیر کالبدی با ۲۲٪ به-ترتیب بیشترین و کمترین مقدار تأثیرپذیری را تبیین می‌نمایند. بازارچه میلک در ایفای تأثیرگذاری بر بهبود سطح کیفی زندگی در ابعاد اقتصادی موفق عمل کرده است.

سلوکی (۱۴۰۳) در مقاله‌ای با عنوان: «نقش بازارچه مرزی در توسعه گردشگری شهرستان میرجاوه» به این نتیجه رسید که بازارچه مرزی به واسطه قیمت مناسب، کیفیت کالا و نظارت مناسب مسئولان و مدیران محلی بر محصولات عرضه شده در بازار، سبب جذب گردشگر به ناحیه مورد مطالعه می‌شود. بدیهی است که این مهم، سبب معیشت پایدار و ارتقای شاخص‌های کیفیت زندگی در نواحی پیرامونی بازارچه مرزی می‌گردد.

بهرامی جاف و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان: «تحلیل کارکرد بازارچه مرزی در توسعه مناطق مرزی (نمونه موردی: بازارچه مرزی شیخ صالح)» به این نتیجه رسیدند که گویه‌های سیاسی نشان داد که بازارچه مرزی در شهر تازه‌آباد نتوانسته است کارکردهای سیاسی مؤثری بر توسعه این مناطق داشته باشد. با این حال تمایل به شرکت در انتخابات با میانگین ۲/۸۱ بیشترین امتیاز را داشته است. در بُعد اجتماعی بیشترین تأثیرگذاری بازارچه مرزی بر افزایش گروه سنی فعال با میانگین ۳/۳۶ بوده است. در بُعد اقتصادی نیز بازارچه مرزی بر هیچ کدام از گویه‌ها تأثیری نداشته است. به طور کلی نتایج آزمون T نشان داد که بازارچه مرزی تأثیرگذاری چندانی بر فرآیند توسعه در منطقه مورد مطالعه در ابعاد مطرح شده نداشته است.

یاوری (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان: «راهبرد بازارچه مرزی در استقرار امنیت مردم پایه و پایدار مرز» به این نتیجه دست یافت که ایجاد و توسعه بازارچه‌های مرزی ضمن ارتقای امنیت اقتصادی، تحولی بنیادین در تولید و اشتغال،

تثبیت جمعیت مرزنشین و جلوگیری از قاچاق کالا را به دنبال دارد که در نهایت با تأثیر مثبت در کارکرد امنیتی مرز، به استقرار، حفظ و توسعه امنیت پایدار و مردم پایه در مناطق مرزی منجر می‌شود.

جان پرور و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان: «فراتحلیل کیفی روش و نتایج پژوهش‌های مرتبط با بازارچه‌های مرزی در ایران» نشان می‌دهد که رونق گردشگری و توسعه اقتصادی-اجتماعی در بازارچه مرزی، مهم‌ترین نقطه قوت این پژوهش است و عدم توجه به بُعد امنیتی مناطق مرزی از نقاط ضعف آن محسوب می‌شود. همچنین تمامی تحقیقات تنها به صورت نظری به موضوع پرداختند و تاکنون دیدگاه کاربردی از سوی صاحب‌نظران برای تقویت بازارچه مرزی در سطح ملی ارائه نشده است.

اگرچه در زمینه بازارچه مرزی، تحقیقات پراکنده‌ای در نواحی مختلف ایران انجام شده است اما برخی از آن‌ها از زوایای دیگری مثل: امنیت پایدار، کارکرد سیاسی و... به بررسی موضوع بازارچه پرداخته‌اند. در ضمن هیچ‌یک از آنان، مناطق مرزی شمال ایران را مورد بررسی قرار نداده‌اند؛ از این رو این تحقیق سعی دارد با توجه به ظرفیت بسیار بالای استان گلستان، مناطق مرزی که از جلوه و غنای بالای فرهنگی و تاریخی ترکمن برخوردار است را مورد بحث و بررسی قرار دهد.

در حال حاضر، این بازارچه به عنوان پلی بین دو کشور عمل کرده و فرصت‌های اقتصادی متعددی را برای ساکنان محلی و منطقه‌ای فراهم می‌آورد. بازارچه مرزی اینچ‌برون با جذب مسافران زیاد حتی از استان‌های همجوار به-خصوص استان مازندران، ضمن تأمین سطح قابل توجهی از نیازهای مردم مرزنشین از طریق مبادلات مرزی، به تقویت معیشت مرزنشینان، بهبود استانداردهای زندگی، افزایش درآمد، ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، کاهش فقر و توسعه اقتصادی، کمک زیادی می‌نماید.

مبانی نظری تحقیق

مفهوم معیشت شامل شیوه‌های مختلف زندگی فردی، خانوادگی و نیازهای جامعه است. دستیابی به معیشت پایدار به معنای حمایت از رفاه انسانی از طریق اقداماتی در جهت ارتقای سلامت انسان، آموزش، فرصت‌ها، اطمینان از محیط زیست سالم و استاندارد برای زندگی است. با مرور ادبیات توسعه روستایی، مشخص می‌شود که رویکرد معیشت پایدار از بستر و نظریه وسیع توسعه روستایی برخاسته است (منتظری و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۱۱). معیشت شامل توانایی‌ها و فعالیت‌های مورد نیاز برای استفاده از زندگی مطلوب است. محققان رهیافت معیشت پایدار را الگویی می‌دانند متشکل از چارچوب معیشت پایدار که جهت تضمین معیشت و ثروت برای افراد یک منطقه و نابودی فقر در نظر گرفته می‌شود (نجفی‌کانی، ۱۴۰۰: ۸۳۶؛ مانیان و رونقی، ۱۳۹۴: ۹۰۵). در رویکرد معیشتی، منابع به پنج گروه به شرح ذیل تقسیم می‌شوند:

- **سرمایه انسانی:** دارایی‌های ذاتی و قابل اکتساب یک فرد می‌باشند که شامل: نیروی کار، سلامت، مهارت و دانش و توانایی کار در امور مختلف معیشتی است.

- **سرمایه فیزیکی:** نشان‌دهنده زیرساخت‌های اساسی مانند: جاده، حمل‌ونقل، سرپناه، کانال‌های آبرسانی، انرژی و ارتباطات و تجهیزات تولیدی و ابزارهایی است که امکان پیگیری استراتژی‌های مختلف معیشتی را فراهم می‌کند. همچنین به محیط ساخته‌شده‌ای اشاره دارد که منازل مسکونی و مکان‌های عمومی را شامل می‌شود (نجفی‌کانی، ۱۳۹۸: ۱۵۳).

- **سرمایه مالی:** بیانگر منابع مالی موجود برای افراد و خانوارها به عنوان مثال: پس انداز، منابع اعتباری یا حواله‌های منظم یا حقوق بازنشستگی است که فرصتی را برای پیگیری گزینه‌های مختلف معیشت فراهم می‌کند.

- **سرمایه طبیعی:** اصطلاحی است که برای موجودی منابع طبیعی به کار می‌رود و جریان‌های منابع و خدمات مفید مانند: زمین، آب، جنگل‌ها، کیفیت هوا، و... برای معیشت از آن مشتق شده‌اند و از این طریق خانوارها برای تأمین معاش و درآمدزایی به کارهای کشاورزی و یا جمع‌آوری منابع می‌پردازند (کریمی و همکاران، ۱۴۰۰، ۱۲۸).

- **سرمایه اجتماعی:** شامل منابع اجتماعی مانند: شبکه‌ها، عضویت در گروه‌ها و روابط اعتماد است که افراد و خانواده‌ها از آن‌ها استفاده می‌کنند. سرمایه اجتماعی نشان‌دهنده میزان اعتماد افراد به یکدیگر و انسجام موجود در جامعه است (محمدی و همکاران، ۱۴۰۳: ۲۰۹).

خانوارهای روستایی اغلب برای تأمین نیازهای معیشتی خود تعدادی از فعالیت‌های معیشتی را با هم ترکیب می‌کنند. قدر مسلم، دسترسی خانوارها به سرمایه‌ها و فرصت‌های مختلف معیشتی، ترکیبی بالقوه از فعالیت‌ها را شکل می‌دهد. چارچوب معیشت پایدار یک ابزار مناسب برای تجزیه و تحلیل وضعیت معیشت روستاییان است و به محققان و کارشناسان توسعه کمک می‌کند تا در جهت کاهش فقر و توسعه روستا گام بردارند؛ بنابراین معیشت پایدار به دنبال درک دقیق از دارایی‌های مردم و سرمایه‌ها و فرآیندهای تبدیل این سرمایه‌ها به نتایج مطلوب می‌باشد. آسیب‌پذیری، بیانی از ناامنی در رفاه افراد، خانواده و جامعه در رویارویی با تغییرات محیطی است (نجفی‌کانی و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۲۷). چارچوب مفهوم آسیب‌پذیری در معیشت، شامل: فصلی بودن (نوسان قیمت‌ها، تولیدات و فرصت‌های شغلی)؛ شوک‌ها یا تکان‌های وارد شده ناگهانی (درگیری‌ها، جنگ، بیماری‌ها، سیل، طوفان، خشکسالی، آفت‌ها، زمین‌لرزه، آتش‌سوزی، سرقت) و روندهای بحران‌زای پیش‌بینی‌شدنی (کمبودهای فصلی، افزایش جمعیت، کاهش حاصلخیزی خاک، آلودگی هوا) است. راهبردهای معیشتی، ترکیبی از فعالیت‌ها هستند که مردم برای دستیابی به اهداف خود که همان امرار معاش است انتخاب می‌کنند. فعالیت‌های معیشتی یا راهبردها به ترکیبی از فعالیت‌ها و انتخاب‌هایی که مردم برای رسیدن به آرزوهای خود، در چارچوب دارایی، آسیب‌پذیری و سیستمی که در آن زندگی می‌کنند، اشاره می‌کند (Alavion et al, 2017:8). در بسیاری از مناطق روستایی، بقا و یا بهبود زندگی مردم، تنها با تکیه بر کشاورزی امکان‌پذیر نیست بلکه اتخاذ طیف وسیعی از راهبردهای معیشتی لازم است. راهبردهای معیشتی ممکن است با کاربرد منابع طبیعی برای فعالیت، مهاجرت و ارسال وجوه، فعالیت‌های خارج از مزرعه، مقررری و حقوق بازنشستگی و... همراه باشد (کریمی و همکاران، ۱۴۰۰، ۱۳۱)؛ بنابراین، انتخاب راهبرد یک فرآیند پویا است. پیامدهای معیشتی، دستاوردها و خروجی‌های اقدامات معیشتی است و پیامدها می‌تواند در ایجاد انگیزه در تعیین فعالیت‌ها کمک کند (افراخته، ۱۴۰۳: ۶؛ اصغری لقمجانی و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۷۶). در این راستا، یکی از اقدامات اساسی که می‌تواند باعث رونق کسب‌وکارهای کوچک و بهبود معیشتی و کیفیت زندگی مردم گردد، شکل‌گیری بازارهای مرزی است (نجفی‌کانی و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۹).

بازارچه‌های مرزی به مکان‌هایی اطلاق می‌شود که در نزدیکی مرزهای کشورهای قرار دارند و امکان تبادل کالا و خدمات فرملی را بین کشورها فراهم می‌آورند. این بازارچه‌ها معمولاً به منظور تسهیل تجارت و صادرات محصولات خرد و خانگی ایجاد شده‌اند و به تولیدکنندگان محلی این امکان را می‌دهند که محصولات خود را به بازارهای خارجی عرضه کنند (سلوکی، ۱۴۰۳: ۲۶۴).

توسعه اقتصادی مناطق مرزی و افزایش رفاه و سطح زندگی مرزنشینان از طریق فعالیت‌های سالم اقتصادی، با حمایت و سرمایه‌گذاری دولت‌ها، بر کارکرد امنیتی مرز تأثیر مثبت دارد (سیفی و خسروآبادی، ۱۴۰۳: ۱۴۱؛ حق-پناه و صادقلو، ۱۴۰۰: ۱۸۷). بازارچه مرزی به نوعی تحول بنیانی در افزایش رفاه، شکوفایی و توسعه صنایع دستی و محلی، کاهش حجم قاچاق کالا، اهداف امنیتی و نهایتاً یک توسعه پایدار ناحیه‌ای ایجاد می‌نماید. در واقع، ایجاد بازارچه‌های مرزی را می‌توان مؤلفه‌ای در راستای گسترش همکاری‌های منطقه‌ای تلقی نمود زیرا رشد و رونق فعالیت‌های تجاری و بازرگانی، تأثیر بسزایی در توسعه مناطق مرزی دارد و می‌تواند باعث توسعه مناطق فوق شود (Sharaunga & Bogale 2016: 226). راه‌اندازی و ایجاد بازارچه‌های مرزی به‌عنوان اهرمی از فعالیت‌های اقتصادی در مناطق مختلف خصوصاً در مناطق مرزی کشور، دارای آثار مختلف اقتصادی، اجتماعی و سیاسی بوده است (Nawrotzki et al, 2012:26)؛ از این رو اقتصاد مناطق مرزی می‌تواند نقش اساسی در توسعه اقتصادی نواحی مرزی، بهبود استانداردهای زندگی مردم، کاهش فقر، توزیع مناسب درآمد، شروع روابط دوستی و آشنایی و تسریع همکاری‌های بیشتر بین نواحی مرزی داشته باشد (پایدار و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۲۱). در این راستا به‌منظور بهبود عرضه عمومی بازار فرامرزی و تقویت بازار یکپارچه، شکل‌گیری اتحادیه‌های بین‌المللی و تقویت سازمان‌های نظارتی برای رونق بیش‌ازپیش بازارهای مرزی نقش کلیدی ایفا می‌کنند (wan, 2017:13). مرز یکی از مفاهیمی است که در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، تجاری، فرهنگی و جغرافیایی کاربردهای گوناگونی دارد. این مفهوم می‌تواند به‌صورت مرزهای رسمی کشورها که جنبه عینی دارند یا به شکل مرزهای عقیدتی که جنبه ذهنی دارند، مطرح شود. همچنین مرزها می‌توانند به‌عنوان مرزهای باز، بسته یا قوی در نظر گرفته شوند (liu chun, 2016:5). مرزها نقش‌های متعددی ایفا می‌کنند و یکی از برجسته‌ترین نقش‌های آن‌ها تسهیل مبادلات بین ساکنان مناطق مرزی است. در دنیای کنونی تجارت و گسترش مبادلات تجاری به‌عنوان عوامل اصلی رشد و توسعه کشورها شناخته می‌شوند. کشورهایی که سیستم‌های تجاری باز دارند کمتر دچار فقر می‌شوند و این امر باعث رونق تجارت خارجی و کاهش نابرابری‌های اجتماعی می‌شود (خمیری و همکاران، ۱۴۰۳: ۵۵). همکاری‌های بین مرزی و تقویت ارتباطات دو سوی مرز، مناطق تجاری را در یک بازار مشترک ادغام می‌کند و به رشد مراکز اقتصادی جدید در شهرهای مرزی منجر می‌شود (حاجی‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۴: ۱۴۵؛ تقدیسی و همکاران، ۱۳۹۹: ۳۶۴).

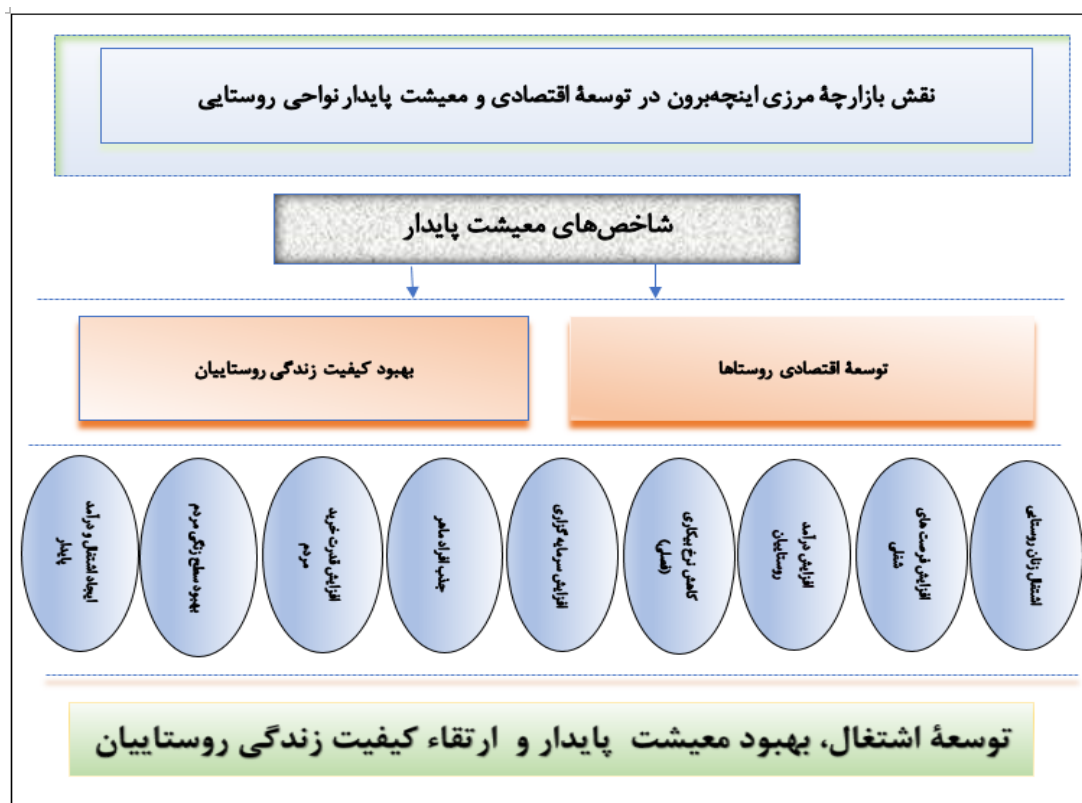
ایجاد بازارچه‌های مرزی به گسترش همکاری‌های منطقه‌ای کمک کرده و به‌عنوان بخشی از یک راه‌حل اقتصادی برای کاهش بحران‌های منطقه‌ای، ایجاد ثبات در مناطق مرزی و توسعه فعالیت‌های تولیدی و تجاری مطرح می‌شود. این بازارچه‌ها به‌ویژه در مناطق محروم می‌توانند بهبود شرایط رفاهی را به‌همراه داشته باشند. توسعه بازارچه‌های مرزی همچنین می‌تواند به رشد زیرساخت‌های ناحیه‌ای از جمله؛ ساخت جاده شبکه حمل‌ونقل راه‌آهن، بهبود کیفیت مسکن و ایجاد امنیت شغلی کمک کند. در ضمن در افزایش امنیت پایدار روستاها و نواحی مرزی و همچنین کنترل قاچاق کالاها بسیار حائز اهمیت است (یاوری، ۱۴۰۲: ۶؛ نصیری هنده‌خاله و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۲۶). برای توجیه اقتصادی ایجاد بازارچه‌های مرزی بین دو کشور، می‌توان به الگوهای توسعه منطقه‌ای و تبادلات چندجانبه اشاره کرد. در این زمینه نظریات گوناگونی درباره تجارت مرزی و بازارچه‌های مرزی وجود دارد که در ادامه برخی از آن‌ها بررسی می‌شوند (Han et al, 2019: 286, follett, 2018: 15, Jan Perou و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۸۲).

نقش بازارچه‌های مرزی در تحقق اهداف توسعه تجارت و رونق اقتصادی

یکی از عوامل کلیدی در موفقیت بازارچه‌های مرزی، توانایی آن‌ها در صادرات و واردات کالا است. این بازارچه‌ها با ترکیب استراتژی‌های فضایی فراملی و ملی به صورت هماهنگ نقش مهمی در توسعه اقتصادی ایفا می‌کنند. کشورهای در حال توسعه برای افزایش تجارت خارجی خود به تبادلات مرزی با همسایگان‌شان روی آورده‌اند (Elizabeth, 2024: 224). این رویکرد باعث شده است که بازارچه‌های مرزی در مناطق مختلف ایجاد شوند و این بازارچه‌ها نقش مهمی در پویایی و تحول تجارت خارجی ایفا کنند. اهداف اصلی این بازارچه‌ها شامل: ایجاد ارتباطات تجاری پایدار با کشورهای همسایه، افزایش رونق اقتصادی، تقویت امنیت مرزها، شکوفایی استعدادهای محلی و ایجاد مشاغل مولد است. بازارچه‌های مرزی به عنوان مناطقی محصور در نزدیکی گمرکات تعریف می‌شوند که مجاز به انجام تشریفات مرتبط با ترخیص کالا و امضای تفاهم‌نامه‌های تجاری با کشورهای همجوار هستند (حیدری و عبدپور، ۱۳۹۸: ۲۶؛ خمیری و همکاران، ۱۴۰۳: ۵۵). بازارچه‌های مرزی با برنامه‌ریزی دقیق و مدیریت کارآمد می‌توانند موجب توسعه مناطق مرزی شوند و فرصت‌های شغلی جدیدی برای ساکنان این مناطق ایجاد کنند. نزدیکی این بازارچه‌ها به شهرهای بزرگ و اندازه آن‌ها نیز از عوامل مهمی است که بر تجارت بین مرزی و رشد اقتصادی منطقه‌ای تأثیر می‌گذارد (حق‌پناه و صادقلو، ۱۴۰۰: ۱۸۷).

همان‌طوری که در شکل (۱) آمده است، بازارچه‌های مرزی از جمله بازارچه مرزی اینچه‌برون، نقش مهمی در توسعه اقتصادی و معیشت پایدار روستایی ایفا می‌کنند. به طور کلی برخی از نقش‌های کلیدی بازارچه مرزی در توسعه اقتصادی و معیشت پایدار روستایی را می‌توان به شرح زیر برشمرد (صفری علی‌اکبری و همکاران، ۱۳۹۷: ۹۳):

- ایجاد اشتغال و درآمدزایی
- توسعه تجارت مرزی
- تقویت زیرساخت‌های منطقه‌ای
- جذب گردشگر و توسعه صنعت گردشگری
- تقویت پیوندهای اجتماعی و فرهنگی
- حمایت از تولیدات محلی
- کاهش مهاجرت روستایی

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

روش تحقیق

روش تحقیق از نظر ماهیت توصیفی-تحلیلی و از حیث هدف کاربردی است و مبانی نظری تحقیق حاضر به شیوه اسنادی تنظیم گردید. داده‌های اصلی به دلیل نبود بانک اطلاعات مرتبط با بازارچه مرزی در سازمان‌های متولی، با کمک مطالعات میدانی و تنظیم و تکمیل پرسش‌نامه محقق‌ساخته گردآوری شد. سؤالات مورد بررسی در تحقیق حاضر برای تبیین نقش بازارچه مرزی در توسعه اقتصادی و معیشت پایدار روستاهای نمونه در طیف لیکرت و به صورت پنج‌درجه‌ای (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) تنظیم گردید. پایایی ابزار تحقیق نیز با استفاده از ضریب آلفای کرون‌باخ برای مؤلفه‌های مورد بررسی تحقیق برابر با ۰/۷۲ به دست آمده است. روایی تحقیق یا اعتبار پرسش‌نامه نیز با اعتبار صوری (با استفاده از نظرات متخصصان و کارشناسان) حاصل شده است (جدول ۱).

جامعه آماری تحقیق حاضر، سرپرستان خانوار ۶ روستای پیرامون بازارچه مرزی اینچه‌برون در بخش داشلی‌برون است که برابر با ۵۸۰۴ نفر جمعیت دارند. جهت انتخاب نمونه‌های تحقیق از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد و به منظور تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران بهره گرفته شده است که تعداد ۳۶۰ نفر به عنوان جامعه نمونه انتخاب شدند و به نسبت جمعیت، پرسش‌نامه‌ها بین خانوارهای روستاییان توزیع گردید (جدول ۲).

داده‌های مستخرج از پرسش‌نامه با بهره‌گیری از نرم‌افزار «SPSS» و با استفاده از آزمون‌های توصیفی و استنباطی از قبیل تحلیل همبستگی خی‌دو، ماتریس تحلیل همبستگی گاما، مقایسه میانگین فریدمن و رگرسیون خطی چندگانه مورد تجزیه و تحلیل و سنجش قرار گرفتند.

جدول ۱. متغیرها و شاخص‌های مورد بررسی پژوهش

مقیاس اندازه‌گیری	شاخص‌های مورد بررسی	معیار	مؤلفه	بعد
اسمی، نسبی و ترتیبی	مراکز خرید متعدد و متنوع، وجود فروشگاه‌ها و رستوران‌ها، مغازه‌ها و .. در بازارچه، بهبود کیفیت مسکن روستایی، بهبود خدمات بهداشتی و درمانی به تبع افزایش درآمد، دسترسی به محصولات متنوع با قیمت مناسب در بازار، بهبود فناوری و ابزار تولید	زیرساخت‌های فیزیکی و عمومی	بهبود کیفیت زندگی روستاییان	ظرفیت‌های کسب-وکارهای کوچک روستایی در بازارچه‌های مرزی اینچ‌برون
ترتیبی	افزایش پس‌انداز روستاییان، برابری جنسیتی در فعالیت اقتصادی، تنوع معیشتی، کاهش فقر روستاییان	مؤلفه‌های اقتصادی		
ترتیبی	حمایت همه‌جانبه مسئولان از تاجران و فعالان اقتصادی در بازارچه‌ها، رغبت فعالان اقتصادی برای سرمایه‌گذاری	عوامل حقوقی و قانونی		
ترتیبی	وجود گردشگران زیاد در تمام فصول به‌ویژه بهار و تابستان و روزهای آخر هفته برای خرید از بازارچه	مزیت نسبی		

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۴)

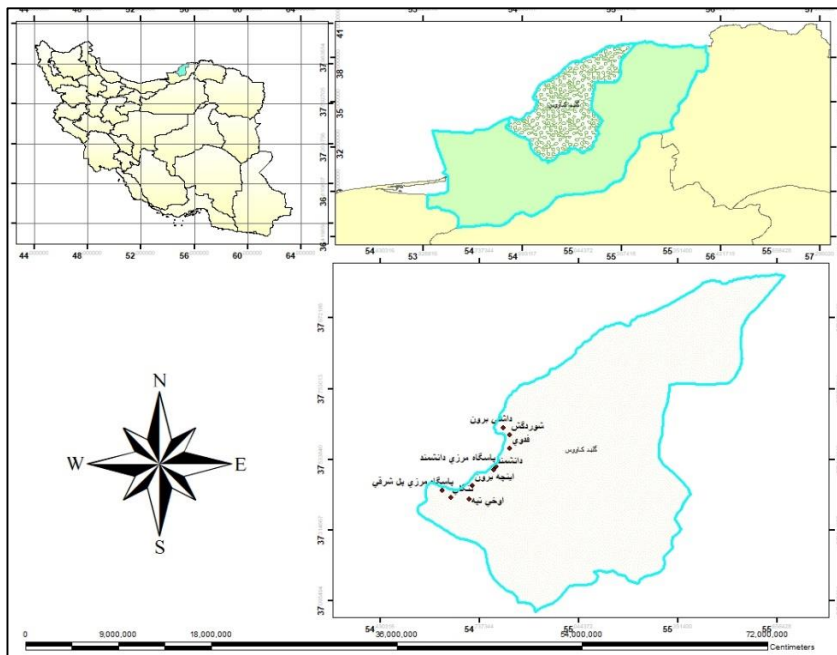
جدول ۲. سهم روستاها برای توزیع پرسش‌نامه به نسبت جمعیت

ردیف	نام روستاها	میزان جمعیت	تعداد پرسش‌نامه
۱	تنگلی	۱۱۹۵	۷۴
۲	دانشمند	۲۳۰	۱۵
۳	فدوی / دوزالوم	۲۱۰۱	۱۳۰
۴	اوخی‌تپه	۳۷۱	۲۳
۵	شوردگش	۴۵۶	۲۸
۶	داشلی‌برون	۱۴۵۱	۹۰
	جمع	۵۸۰۴	۳۶۰

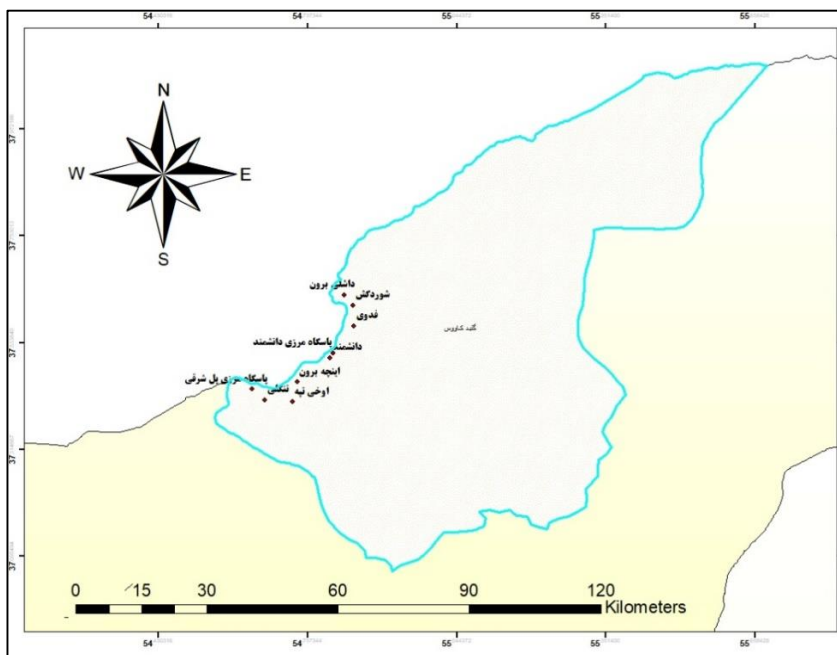
(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۴)

بخش داشلی‌برون یکی از بخش‌های شهرستان گنبدکاووس در استان گلستان است. شهر اینچ‌برون یک نقطه مهم اتصال و رفت‌وآمد مرزی بین ایران و جمهوری ترکمنستان است. این بخش از دو دهستان کرد و اترک تشکیل شده است و جمعیت آن در سال ۱۳۹۵ برابر با ۲۲۳۹۸ نفر می‌باشد (شکل ۲ و ۳).

شهر اینچ‌برون در یک منطقه شوره‌زار قرار دارد و زمین‌ها و اراضی اطراف آن همیشه تحت تأثیر سیلاب‌های فصلی که به رودخانه اترک وارد می‌شوند قرار دارند. به همین دلیل این شهر و بازارچه آن بر باریکه تپه‌ای واقع شده است. نام بازارچه مرزی اینچ‌برون (به معنی باریکه و دماغه) نیز از این شهر گرفته شده است و در گذشته به‌عنوان محلی برای اقامت و استراحت مسافران استرآباد و خیوه بود.

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی روستاهای مورد مطالعه در شهرستان، استان و کشور

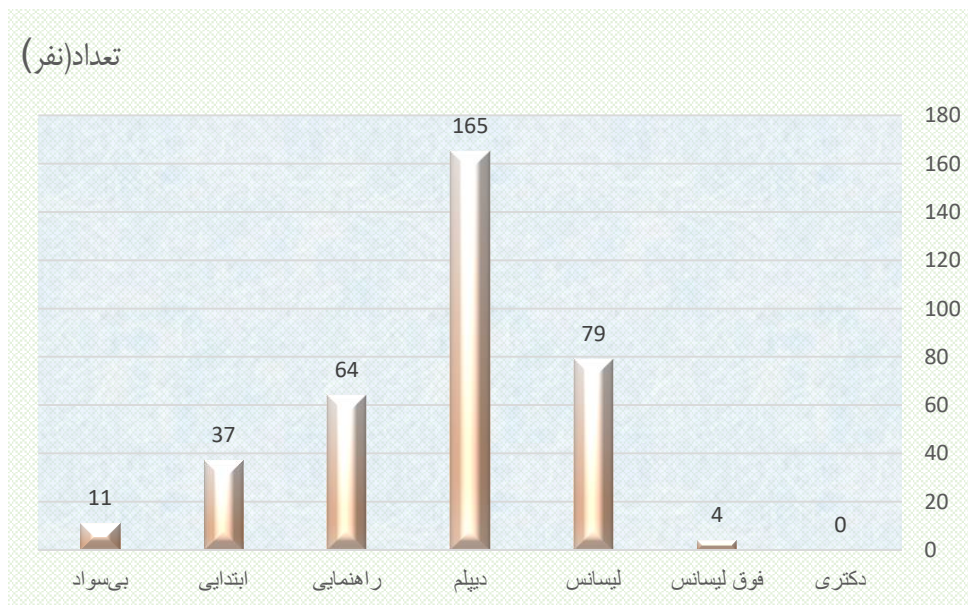
شکل ۳. موقعیت جغرافیایی روستاهای مورد مطالعه در بخش دانشی برون شهرستان گنبد

یافته‌های تحقیق

توزیع جنسی در جامعه نمونه بیانگر آن می‌باشد که در مؤلفه جنسیت، از مجموع جمعیت مورد مطالعه، ۵۴/۷ درصد از جامعه مورد مطالعه را مردان و ۴۵/۳ درصد را زنان تشکیل می‌دهند و در این میان ۷۴/۶ درصد متأهل و ۲۵/۴ درصد افراد مجرد می‌باشند. وضعیت تحصیلات افراد شرکت‌کننده، بیش‌ترین فراوانی را دیپلم با (۴۶/۹ درصد) و کم‌ترین فراوانی را فوق لیسانس با (۰/۵ درصد) تشکیل می‌دهند (جدول ۳ و شکل ۴).

جدول ۳ میزان تحصیلات افراد شرکت‌کننده در آزمون

میزان تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی
بی‌سواد	۱۱	۳/۰۵
ابتدایی	۳۷	۱۰/۲۷
راهنمایی	۶۴	۱۷/۷۷
دیپلم	۱۶۵	۴۵/۸۳
لیسانس	۷۹	۲۱/۹۴
فوق لیسانس	۴	۱/۱۱
دکتری	۰	۰
کل	۳۶۰	۱۰۰

شکل ۴. میزان تحصیلات جامعه نمونه

جدول ۴. بررسی رابطه بازارچه مرزی اینچه‌برون با شاخص‌های توسعه اقتصادی در نواحی روستایی با استفاده از تحلیل همبستگی خی‌دو

ردیف	گویه	میانگین رتبه‌ای	تعداد نمونه	ضریب کای اسکوئر	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	افزایش میزان پس‌انداز روستاییان	۴/۸۳	۳۶۰	۱۰۵۳/۹۱	۴	* / ۰۰۱
۲	مشارکت برابر زنان و مردان در فعالیت‌های درآمدزا (برابری جنسیتی)	۴/۰۹		۱۸۰/۸۶	۳	* / ۰۰۱
۳	تنوع معیشتی (کاهش وابستگی به یک منبع درآمد)	۴/۱۹		۱۸۳/۲۲	۳	* / ۰۰۱
۴	کاهش میزان فقر در روستاهای پیرامون بازار	۳/۵۸		۴۲۴/۱۱	۴	* / ۰۰۱
۵	بهبود خدمات بهداشتی و درمانی به تبع افزایش درآمد	۳/۴۸		۲۴۵/۰۵	۴	* / ۰۰۱
۶	بهبود و ساخت مسکن روستایی مقاوم در روستاهای پیرامون بازارچه مرزی	۴/۷۷		۸۴۶/۱۱	۴	* / ۰۰۱
۷	افزایش مهارت‌های فنی و سطح تحصیلات روستاییان به تبع افزایش درآمد	۳/۱۹		۲۵۰/۰۲	۴	* / ۰۰۱
۸	دسترسی به محصولات متنوع با قیمت مناسب و منصفانه	۴/۹۱		۹۷۸/۶۸	۳	* / ۰۰۱
۹	بهبود فناوری و ابزارهای تولید به دلیل افزایش درآمد روستاییان	۳/۳۰		۵۳۷/۶۹	۴	* / ۰۰۱

(منبع: یافته‌های تحقیق: ۱۴۰۴) * معناداری در سطح ۹۹ درصد

برای بررسی میزان رابطه استقرار و فعالیت بازارچه مرزی اینچه‌برون با برخی از شاخص‌های توسعه اقتصادی در نشش روستای ناحیه مورد مطالعه، از تحلیل همبستگی خی‌دو استفاده گردید و نتایج تحلیل همبستگی مؤید آن است که هر ۹ شاخص بررسی شده تا سطح اطمینان ۹۹ درصد رابطه معنی‌داری با شکل‌گیری و رونق بازارچه مرزی دارند. به بیان ساده‌تر، تمامی شاخص‌های بررسی شده پس از ایجاد و رونق بازارچه مرزی از وضعیت مطلوبی برخوردارند. و میانگین رتبه‌ای به‌دست‌آمده نیز گواه بر این مدعاست. در ضمن میانگین رتبه‌ای به‌دست‌آمده نشان‌دهنده میزان تأثیرپذیری هریک از شاخص‌ها از شکل‌گیری بازارچه مرزی اینچه‌برون می باشد (جدول ۴).

نتایج آزمون فریدمن برای مقایسه میانگین ده شاخص توسعه اقتصادی در نواحی روستایی، تفاوت معنادار تا سطح اطمینان ۹۹ درصد را نشان می‌دهد. به طوری که افزایش میزان درآمد روستاییان و افزایش اشتغال زنان روستایی بالاترین مقادیر را به خود اختصاص داده است. در مقابل جذب شاغلان ماهر و متخصص در نواحی روستایی و افزایش رضایت شاغلان بخش کشاورزی از میزان درآمد، پایین‌ترین مقادیر را به‌دست آورده است (جدول ۵).

جدول ۵: مقایسه میانگین شاخص‌های توسعه اقتصادی با استفاده از آزمون فریدمن

سوال	مؤلفه‌ها	رتبه متوسط فریدمن	میزان اهمیت (رتبه)
Q1	افزایش درآمد روستاییان	۸/۲۲	۱
Q2	کاهش نرخ بیکاری فصلی و دایمی	۷/۱۳	۳
Q3	افزایش فرصت‌های شغلی در روستاها	۶/۹۷	۴
Q4	افزایش میزان سرمایه‌گذاری در سطح روستاها	۶/۸۳	۵
Q5	افزایش اشتغال زنان روستایی	۷/۷۵	۲
Q6	جذب شاغلان ماهر و متخصص در نواحی روستایی	۴/۸۳	۹
Q7	افزایش رضایت شاغلان بخش کشاورزی از میزان درآمد	۵/۷۱	۱۰
Q8	جذب سرمایه‌گذاران غیربومی در بازارچه مرزی	۴/۹۳	۸
Q9	افزایش قدرت خرید جامعه روستایی	۶/۱۳	۶
Q10	افزایش سطح زندگی روستاییان	۳/۸۷	۷
ضریب کای اسکوئر		درجه آزادی	سطح معنی‌داری فریدمن
۵۸۹/۲۳۷		۹	۳۶۰
			۰/۰۰۰ (***)

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴) (***) معنی‌داری ۹۹ درصد

شایان ذکر است که برای تبیین میزان رابطه هر یک از سوالات طراحی شده که به صورت متقارن و زنجیره‌ای با یکدیگر در ارتباط هستند و به عنوان عوامل مؤثر در شاخص‌های توسعه اقتصادی در روستاهای مورد مطالعه واقع در روستاهای پیرامون بازارچه مرزی اینچه‌برون محسوب می‌شوند، از ماتریس تحلیل همبستگی گاما استفاده شد و ماتریس مقادیر یا آماره به دست آمده در جدول شماره ۶ و ماتریس ضرایب به دست آمده در جدول شماره ۷ اعتبار و اهمیت هر یک از گویه‌های بررسی شده را مشخص می‌کنند.

نتایج تحلیل همبستگی گاما نشان می‌دهد که افزایش درآمد روستاییان با کاهش نرخ بیکاری فصلی، افزایش فرصت‌های شغلی، افزایش قدرت خرید روستاییان، بهبود سطح زندگی آنان و به تبع آن افزایش انگیزه جوانان جهت سکونت و اشتغال در روستا رابطه معنادار و ۹۹ درصدی دارند. همچنین افزایش درآمد روستاییان با افزایش سرمایه‌گذاری در سطح روستاها، رابطه معنادار تا سطح اطمینان ۹۵ درصدی را نشان می‌دهد.

همچنین کاهش نرخ بیکاری فصلی و دایمی با افزایش فرصت‌های شغلی و افزایش اشتغال زنان روستایی رابطه ۹۹ درصدی را نشان می‌دهد اما با افزایش قدرت خرید و افزایش سطح زندگی روستاییان تا سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه منطقی و معناداری دارند (جداول ۶ و ۷).

در مقابل، بین مؤلفه افزایش سرمایه‌گذاری با اشتغال زنان روستایی یا بین جذب سرمایه‌گذاران غیربومی در بازارچه مرزی، با افزایش درآمد روستاییان رابطه معناداری وجود ندارد. به بیان دیگر، سرمایه‌گذاران غیربومی هنوز در ناحیه مورد مطالعه جذب نشده و حاضر به سرمایه‌گذاری نشدند که امید است با اهتمام مدیران و مسئولان محلی، زمینه جذب و حضور آنان در راستای رونق بیش‌ازپیش بازار مرزی اینچه‌برون فراهم گردد.

جدول ۶. ماتریس تحلیل همبستگی گامالبرای بررسی ارتباط شکل گیری بازارچه مرزی با بهبود شاخص های توسعه اقتصادی در روستاها

مقادیر/ آماره گاما										شاخص
Q10	Q9	Q8	Q7	Q6	Q5	Q4	Q3	Q2	Q1	
									۰/۰۰۰	Q1
								۰/۰۰۰	۰/۸۳۷	Q2
							۰/۰۰۰	۰/۹۴۱	۰/۸۸۳	Q3
						۰/۰۰۰	۰/۱۲۸	۰/۴۷۴	۰/۴۹۶	Q4
					۰/۰۰۰	۰/۷۴۱	۰/۱۸۹	۰/۲۹۲	۰/۴۲۹	Q5
				۰/۰۰۰	۰/۲۹۷	۰/۱۶۴	۰/۱۵۲	۰/۲۷۱	۰/۱۳۹	Q6
			۰/۰۰۰	۰/۲۷۰	۰/۱۶۷	۰/۱۶۷	۰/۲۵۹	۰/۲۷۳	۰/۱۴۶	Q7
		۰/۰۰۰	۰/۱۹۷	۰/۲۱۳	۰/۱۴۶	۰/۱۹۵	۰/۲۴۱	۰/۲۲۵	۰/۱۹۸	Q8
	۰/۰۰۰	۰/۴۵۱	۰/۸۱۶	۰/۸۷۳	۰/۳۶۴	۰/۶۰۵	۰/۶۵۶	۰/۷۰۴	۰/۷۴۲	Q9
۰/۰۰۰	۰/۵۶۹	۰/۴۶۱	۰/۴۴۶	۰/۴۷۰	۰/۶۶۷	۰/۳۶۷	۰/۷۱۹	۰/۷۷۳	۰/۸۰۶	Q10

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴)

جدول ۷. سطح معناداری ماتریس تحلیل همبستگی گاما

سطح معناداری										شاخص
Q10	Q9	Q8	Q7	Q6	Q5	Q4	Q3	Q2	Q1	
									۰/۰۰۰	Q1
								۰/۰۰۰	۰/۰۰۲	Q2
							۰/۰۰۰	۰/۰۰۳	۰/۰۰۴	Q3
						۰/۰۰۰	۰/۱۸۲	۰/۰۴۲	۰/۰۳۹	Q4
					۰/۰۰۰	۰/۰۰۲	۰/۰۷۸	۰/۰۰۷	۰/۰۰۶	Q5
				۰/۰۰۰	۰/۲۰۶	۰/۰۶۴	۰/۱۸۴	۰/۲۳۱	۰/۴۹۹	Q6
			۰/۰۰۰	۰/۲۰۱	۰/۲۰۸	۰/۳۵۹	۰/۲۱۶	۰/۲۰۸	۰/۳۹۳	Q7
		۰/۰۰۰	۰/۴۱۳	۰/۳۹۲	۰/۴۰۱	۰/۶۳۱	۰/۴۸۹	۰/۵۲۶	۰/۶۲۲	Q8
	۰/۰۰۰	۰/۰۲۶	۰/۲۳۰	۰/۳۱۱	۰/۰۰۸	۰/۰۹۹	۰/۰۳۹	۰/۰۱۲	۰/۰۰۲	Q9
۰/۰۰۰	۰/۰۰۳	۰/۰۱۰	۰/۰۱۹	۰/۰۱۵	۰/۰۰۸	۰/۰۶۳	۰/۰۱۳	۰/۰۱۲	۰/۰۰۱	Q10

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴)

نتایج حاصل از آزمون رگرسیون خطی چندگانه نیز برای تبیین میزان توسعه اقتصادی نواحی روستایی شهرستان گنبد کاووس نشان می‌دهد که مؤلفه‌های بررسی شده تا حد قابل قبول و معناداری وابسته به متغیرهایی هستند که مورد بررسی قرار گرفتند. شایان ذکر است که ضریب تعیین در معادله رگرسیونی محاسبه شده حاکی از آن است که شاخص‌های بررسی شده، حدود ۷۱ درصد توسعه‌یافتگی ناحیه مورد مطالعه را به دلیل استقرار بازارچه مرزی پیش‌بینی کرده است و حدود ۲۹ درصد وابسته به متغیرهایی است که در این پژوهش مورد شناسایی قرار نگرفتند. به عبارت ساده‌تر، توسعه نواحی روستایی و حاشیه بازارچه مرزی اینچهره‌برون در بخش داشلی‌برون علاوه بر موارد بررسی شده، به جاذبه‌های فرهنگی و گردشگری ترکمن صحرا، ظرفیت‌های محیطی مثل منابع آب و خاک حاصلخیز برای کشاورزی به‌ویژه صیفی‌جات، مراتع غنی جهت پرورش دام و ... نیز وابسته است (جدول ۸ و ۹).

جدول ۸: محاسبه میزان توسعه نواحی روستایی با استفاده از رگرسیون خطی چندگانه/توأم یا همزمان

مدل	ضریب R (شدت رابطه)	ضریب تعیین	ضریب تعدیل	برآورد خطا
۱	۰/۸۴۲	۰/۷۱۲	۰/۶۹۷	۰/۴۸۴۹۳

جدول ۹: تحلیل واریانس در رگرسیون خطی چندگانه

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معناداری
رگرسیون باقیمانده	۱۶۷/۹۱۲	۴	۴۲/۴۸۷	۱۷۴/۴۱۳	۰/۰۰۰
مجموع	۸۳/۲۶۵	۳۵۵	۰/۲۴۶		
	۳۴۶/۱۷۳	۳۵۹			

جدول ۱۰: نتایج رگرسیون خطی چندگانه جهت بررسی توسعه بازارچه مرزی اینچه برون

سطح معناداری	آماره T	ضرایب استاندارد		مدل
		ضرایب استاندارد	ضرایب غیر استاندارد	
		بتا	برآورد خطا B	
۰/۰۱۰	۲/۵۷۸	-	۰/۱۸۷	مقادیر ثابت
۰/۰۰۴	۲/۹۸۱	۰/۱۳۶	۰/۰۴۷	افزایش درآمد خانوارهای روستایی پیرامون بازارچه مرزی
۰/۰۰۰	۶/۸۷۲	۰/۴۷۱	۰/۰۶۲	افزایش سطح زندگی روستاییان
۰/۰۰۰	۵/۳۱۹	۰/۳۳۴	۰/۰۴۳	کاهش نرخ بیکاری فصلی و دائمی
۶/۷۶۲	-۰/۴۴۲	-۰/۰۱۳	۰/۰۳۳	جذب سرمایه‌گذاران غیربومی و افزایش سرمایه‌گذاری در بازارچه مرزی

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴)

بحث و نتیجه‌گیری

بازارچه‌های مرزی نه تنها به عنوان مراکز کوچک تجاری بلکه به عنوان موتورهای بالقوه اقتصادی برای مناطق مرزی و حتی کل کشورها عمل می‌کنند. در جوامع مرزی به ویژه در کشورهای در حال توسعه، بازارچه‌های مرزی می‌توانند به عنوان ابزارهایی برای کاهش شکاف اقتصادی بین مرکز و حاشیه عمل کنند. این بازارها به تولیدکنندگان محلی امکان می‌دهند که محصولات خود را بدون نیاز به طی مسافت‌های طولانی و هزینه‌های اضافی به فروش برسانند. این امر می‌تواند زنجیره‌های تأمین نیاز محلی را تقویت کرده و به کشاورزان و صنعتگران و کسب‌وکارهای کوچک کمک کند تا از یک بازار پایدار و پویا بهره‌مند شوند. در واقع بازارچه‌های مرزی نه تنها به عنوان مراکز تجارت کالا بلکه به عنوان تسهیل‌گران رشد و توسعه محلی عمل نموده و در نهایت به کاهش تمرکزگرایی اقتصادی کمک می‌کنند. تحقیق حاضر، با نتایج پژوهشگران خارجی مثل والتر اولیور (۲۰۱۵)، از حیث نوع روابط تجاری و رونق کسب‌وکار و در نتیجه بهبود کیفیت زندگی، کاملاً همسو می‌باشد ولی با نتایج تحقیق الیزابت و پونتیکس (۲۰۲۴)، همسو نبوده و هیچ مطابقتی ندارد و آن‌ها بیشتر از منظر شاخص‌های اجتماعی، فرهنگی و روان‌شناختی بازار مرزی را مورد بررسی قرار دادند.

همچنین پژوهش حاضر با نتایج تحقیق نصیری هنده‌خاله و همکاران (۱۴۰۳)، بهرامی‌جاف و همکاران (۱۴۰۰)، جان‌پرور و همکاران (۱۴۰۰) و سلوکی (۱۴۰۳) کاملاً از حیث قیمت مناسب، کیفیت کالا و نظارت مناسب مسئولان و مدیران محلی بر محصولات عرضه‌شده در بازار که سبب جذب گردشگر می‌شود، کاملاً منطبق است. علاوه بر آن، نتایج این تحقیق با پژوهش یآوری (۱۴۰۲) مطابقت ندارد و ایشان از منظر دیگری، بازارچه مرزی را مورد مطالعه قرار داده است. به اعتقاد ایشان، ایجاد و توسعه بازارچه‌های مرزی ضمن ارتقای امنیت اقتصادی، تحولی بنیادین در تولید و اشتغال، تثبیت جمعیت مرزنشین و جلوگیری از قاچاق کالا را به دنبال دارد که در نهایت با تأثیر مثبت در کارکرد امنیتی مرز، به استقرار، حفظ و توسعه امنیت پایدار و مردم‌پایه در مناطق مرزی منجر می‌شود.

بازارچه‌های مرزی ایران به‌عنوان یکی از نقاط حیاتی در مبادلات تجاری با کشورهای همسایه، ظرفیت بالایی در توسعه اقتصادی و بهبود وضعیت اجتماعی مناطق مرزی دارند. با توجه به اهمیت این مناطق، اتخاذ رویکردهای جامع و سیاست‌های مؤثر در راستای توسعه این بازارچه‌ها و تقویت زیرساخت‌های موجود ضروری به‌نظر می‌رسد. در شرایط کنونی برخی چالش‌ها مانند: ضعف زیرساخت‌ها، نبود هماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی و نبود شفافیت در رویه‌های گمرکی، مانع استفاده کامل از ظرفیت این بازارچه‌ها شده است. به‌منظور رفع این موانع و دستیابی به توسعه پایدار و افزایش تعاملات تجاری در مناطق مرزی، مجموعه‌ای از اقدامات و راهکارها باید به‌عنوان اولویت‌های سیاست‌گذاری مد نظر قرار گیرد. بازارچه مرزی اینچ‌برون به‌عنوان یک مرکز تجاری و اقتصادی، نقش مهمی در توسعه اقتصادی و معیشت پایدار نواحی روستایی ایفای می‌کند. این بازارچه از طریق ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، توسعه تجارت، تقویت زیرساخت‌ها، جذب گردشگر از شهرها و روستاهای داخل استان و حتی خارج از استان و حمایت از تولیدات محلی، در بهبود معیشتی ساکنان روستایی و کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای نقش حائزاهمیتی ایفای می‌کند. مهمترین راهکارهایی که با اجرای آن، بازارچه‌های مرزی به قطب اقتصادی پویا تبدیل می‌شوند را می‌توان به شرح زیر نام برد:

- تدوین برنامه جامع گردشگری ناحیه مورد مطالعه، جهت جذب بیش‌ازپیش گردشگر با توجه به وجود تالاب‌های بین‌المللی سه‌گانه؛ «آلماگل»، «آلاگل» و «آجی‌گل» و عبور خط آهن از گرگان به بازارچه مرزی و گمرک اینچ‌برون
- احداث سالن سرپوشیده نسبتاً بزرگ برای برگزاری همایش‌ها، نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های فرهنگی
- احداث مراکز درمانی، درمانگاه، داروخانه و مرکز امداد و نجات برای خدمات‌رسانی به مسافران و مرزنشینان.
- احداث مجموعه ورزشی در نزدیکی بازارچه مرزی اینچ‌برون به‌ویژه میدان اسبدوانی و برگزاری مسابقات با توجه به فرهنگ مشترک ترکمن صحرا و کشور ترکمنستان.
- ترویج بازاریابی الکترونیکی و استفاده از فروش برخط برای صادرات محصولات خرد و خانگی مبتنی بر فن‌آوری اطلاعات با کمک جوانان و زنان روستاهای واقع در پیرامون بازارچه مرزی اینچ‌برون.
- برگزاری جشنواره‌های محلی و سنتی در راستای معرفی فرهنگ‌های بومی ترکمن صحرا و رونق کسب‌وکارهای خرد و کوچک در روستاهای پیرامون بازارچه مرزی اینچ‌برون.
- برندسازی و عرضه برخی از محصولات بومی با قیمت مناسب‌تر نسبت به بازارهای دیگر مثل: بازار مبلمان عطاآباد در شهرستان آق‌قلا، بازارچه محلی روستای پنج‌پیکر بندر ترکمن و ... در استان گلستان به‌منظور رونق بیش‌ازپیش بازارچه مرزی.

- ایجاد دفاتر چندملیتی در هر یک از بازارچه‌های مرزی به‌عنوان پل ارتباطی میان تجار ایرانی و کشورهای همسایه به‌منظور تسهیل فرآیندهای تجاری و گمرکی.
- برگزاری کلاس‌های آموزشی و ترویجی با توجه به اشتراک قومی، فرهنگی و زبانی جهت آشنایی تولیدکنندگان و فروشندگان با قوانین و مقررات صادراتی دو کشور همسایه (ایران و ترکمنستان) شامل قوانین گمرکی، مجوزهای تجارت، تعرفه‌های صادرات و واردات و مقررات مربوط به امنیت و کنترل مرزی.
- تشویق به سرمایه‌گذاری مشترک میان ایران و کشور ترکمنستان با توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل و لجستیک.
- ارائه تسهیلات ویژه به‌منظور معافیت‌های مالیاتی و ایجاد فرصت‌های همکاری بین‌المللی، به‌منظور بهره‌برداری بهینه و شکل‌گیری زنجیره تأمین نیازهای منطقه‌ای و بین‌المللی.
- طراحی مجدد و بهینه سیستم گمرکی با هدف افزایش شفافیت و کاهش تجارت غیررسمی بین دو کشور ایران و ترکمنستان.
- وضع قوانین و مقررات جدید جهت ساده‌سازی فرآیندهای گمرکی برای کالاهای وارداتی و صادراتی دو کشور ایران و ترکمنستان و معافیت‌های مالیاتی موقت برای تاجران و بازرگانان فعال در بازارچه‌های مرزی.
- ایجاد سیستم ترانزیت و حمل‌ونقل هوشمند برای تسریع در نقل‌وانتقال کالا و توسعه راه‌های دسترسی، انبارها و ایجاد سردخانه‌های مدرن و استفاده از فناوری‌های نظارتی مانند دوربین‌های هوشمند و سیستم‌های ردیابی کالا.
- ایجاد امکانات بانکی، اینترنت پرسرعت و خدمات پرداخت الکترونیک و ایجاد تمام زیرساخت‌های مورد نیاز در بازارمرزی اینچ‌برون به‌منظور تسهیل امور تجاری و بازرگانی.
- حمایت از تولیدات محلی و صنایع دستی برای جذب بیش‌ازپیش گردشگران با عرضه کالاهای باکیفیت و متنوع با قیمت رقابتی.
- انعقاد تفاهم‌نامه‌های تجاری با کشورهای همسایه برای توسعه مبادلات مرزی و جذب تورهای گردشگری خارجی در بازارچه‌های مرزی.

منابع

افراخته، حسن. (۱۴۰۳). تغییرات نهادی در جغرافیای اقتصادی، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۳(۴۸)، ۱۴-۱.

Doi: [10.61186/serd.13.2.8](https://doi.org/10.61186/serd.13.2.8)

اصغری لقمجانی، صادق؛ ایزدی، علی. (۱۳۹۶). واکای نقش محصولات استراتژیک در معیشت پایدار روستایی (مطالعه موردی: تولید زعفران در دهستان رشتخوار). فصلنامه زراعت و فناوری زعفران. ۵ (۳)، ۲۹۳-۲۷۳.

Doi: [10.22048/jsat.2017.46917.1135](https://doi.org/10.22048/jsat.2017.46917.1135)

بهرامی‌جاف، ساجد؛ شیوراک، رحیم؛ مازندرانی، دریا. (۱۴۰۰). تحلیل کارکرد بازارچه مرزی در توسعه مناطق مرزی، موردی: بازارچه شیخ‌صالح، فصلنامه جغرافیا و روابط انسانی، ۴(۱۲)، ۵۳۱-۵۱۱.

Doi: [20.1001.1.26453851.1400.3.4.32.7](https://doi.org/20.1001.1.26453851.1400.3.4.32.7)

پایدار، ابودر؛ غفران، منیره؛ برمیانی، صدیقه. (۱۴۰۲). ارزیابی دستاوردهای اجرای قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی در شهرستان هامون، فصلنامه جغرافیا و توسعه، ۲۱(۷۱)، ۲۴۸-۲۱۸.

Doi: [10.22111/GDIJ.2023.7601](https://doi.org/10.22111/GDIJ.2023.7601)

تقدیسی، احمد؛ علویون، سیدجابر. (۱۳۹۹). راهکارها و چالش‌های راه‌اندازی سامانه بازاریابی الکترونیک روستایی: تکنیک دلفی. فصلنامه علمی- پژوهشی توسعه کارآفرینی، ۱۳(۳)، ۳۸۰-۳۶۱.

Doi: [10.22059/jed.2020.303167.653359](https://doi.org/10.22059/jed.2020.303167.653359)

جان‌پرور، محسن؛ بهرامی‌جاف، ساجد؛ صالح‌آبادی، ریحانه؛ مازندرانی، دریا. (۱۴۰۰). فراتحلیل کیفی روش و نتایج پژوهش‌های مرتبط با بازارچه‌های مرزی در ایران. فصلنامه جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ۱۹(۳۶)، ۲۰۵-۱۷۹.

Doi: [10.22067/jgrd.2021.68121.1002](https://doi.org/10.22067/jgrd.2021.68121.1002)

حاجی‌نژاد، علی؛ نوروزی‌نژاد، معصومه. (۱۴۰۴). ارزیابی نقش سرمایه اجتماعی در توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی، موردی: زنان روستایی شهرستان لنگرود، فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری و منطقه‌ای، ۱۵(۵۴)، ۱۷۴-۱۴۱.

Doi: [10.22111/gaij.2025.50659.3254](https://doi.org/10.22111/gaij.2025.50659.3254)

حق‌پناه، هانیه؛ صادقلو، طاهره. (۱۴۰۰). تحلیل نقش بازارهای محلی در توانمندسازی زنان روستایی، موردی: شهرستان قائن، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۰(۳۸)، ۲۰۸-۱۸۵.

Doi: [20.1001.1.23222131.1400.10.38.9.3](https://doi.org/20.1001.1.23222131.1400.10.38.9.3)

حیدری‌ساربان، وکیل؛ عبدپور، علیرضا. (۱۳۹۸). عوامل بهبود معیشت پایدار روستایی از دیدگاه ساکنان محلی، مطالعه موردی: شهرستان اردبیل. فصلنامه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی. ۱۹ (۵۴)، ۲۳-۴۶.

Doi: [10.29252/jgs.19.54.23](https://doi.org/10.29252/jgs.19.54.23)

خمیری، جلال؛ قنبری، سیروس؛ پایدار، ابودر. (۱۴۰۳). چرایی الزام به بازساخت اقتصادی در ناحیه روستایی سیستان، فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری و روستایی، ۱۴(۵۳)، ۸۸-۵۳.

Doi: [10.22111/gaij.2024.49075.3212](https://doi.org/10.22111/gaij.2024.49075.3212)

سلوکی، سودابه. (۱۴۰۳). نقش بازارچه‌های مرزی در توسعه گردشگری شهرستان میرجاوه، فصلنامه نگرش‌های نوین علوم جغرافیایی، ۲۷۴-۲۶۱، (۴۶)۵.

Doi: [civilica.com/doc/1996661](https://doi.org/civilica.com/doc/1996661)

سیفی، وحید؛ خسروآبادی، سجاد. (۱۴۰۳). طراحی مدل معیشت پایدار روستایی مبتنی بر زیست‌بوم روستایی، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۳(۴۹)، ۱۶۳-۱۳۹.

Doi: [10.61186/serd.13.49.1](https://doi.org/10.61186/serd.13.49.1)

صفری علی‌اکبری، مسعود؛ منوچهری، فاطمه؛ صادقی، حجت‌اله. (۱۳۹۷). تحلیل استفاده از فروشگاه‌های اینترنتی برای عرضه محصولات روستایی. فصلنامه برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)، ۸، (۱)، ۱۱۰-۸۹.

Doi: [10.22108/sppl.2018.107407.1122](https://doi.org/10.22108/sppl.2018.107407.1122)

طیبنیا، سیده‌ادی؛ منوچهری، سوران. (۱۳۹۵). نقش بازارچه‌های مرزی در توسعه اجتماعی و اقتصادی نواحی روستایی، موردی: بخش خاوومیرآباد شهرستان مریوان، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۵(۱۵)، ۱۷۲-۱۴۷.

Doi: [10.18869/acadpub.ser.5.15.147](https://doi.org/10.18869/acadpub.ser.5.15.147)

کریمی، رضوان؛ صحنه، بهمن؛ نجفی‌کانی، علی‌اکبر. (۱۴۰۰). نقش بازاریابی الکترونیکی در بهبود سرمایه‌های معیشت پایدار خانوارهای روستایی شهرستان گرگان، فصلنامه جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ۱۹(۲)، ۱۵۷-۱۲۵.

Doi.org/[10.22067/jgrd.2021.71856.1057](https://doi.org/10.22067/jgrd.2021.71856.1057)

مانیان، امیر؛ رونقی، محمدحسین. (۱۳۹۴). ارائه چارچوب جامع پیاده‌سازی بازاریابی اینترنتی با استفاده از روش فراترکیب، فصلنامه مدیریت بازرگانی، ۷ (۴)، ۹۰۱-۹۲۰.

Doi: [10.22059/jibm.2015.57097](https://doi.org/10.22059/jibm.2015.57097)

منتظری، محمد؛ ابراهیمی، علیرضا؛ احمدی، پرویز؛ راهنما، آمنه. (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر قصد خرید در تجارت الکترونیک، فصلنامه مدیریت بازرگانی، ۶ (۲)، ۲۰۷-۲۲۶.

Doi: [10.22059/jibm.2014.50747](https://doi.org/10.22059/jibm.2014.50747)

محمدی، میترا؛ جیبی، فاتح؛ قادری، سامان. (۱۴۰۳). توسعه گردشگری و معیشت پایدار روستایی، موردی: استان کردستان، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۳ (۴۹)، ۱۰۱-۱۱۸.

Doi: [10.61186/serd.13.49.2](https://doi.org/10.61186/serd.13.49.2)

مهربان، انوش؛ شهماری، رفعت؛ حسنی مهر، صدیقه؛ پورشیخیان، علیرضا. (۱۴۰۱). بررسی اثرات بازارهای هفتگی در توسعه اقتصادی و اجتماعی نواحی روستایی شهرستان صومعه‌سرا، فصلنامه مهندسی سرزمین، ۷ (۱۵)، ۱۱۱-۱۱۶.

Doi: [10.61186/serd.13.49.2](https://doi.org/10.61186/serd.13.49.2)

نجفی‌کانی، علی‌اکبر؛ حسام، مهدی؛ آشور، حدیثه. (۱۳۹۴). سنجش وضعیت کارآفرینی در مناطق روستایی مورد: دهستان استرآباد جنوبی گرگان، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، شماره ۴ (۱)، صص ۵۶-۳۷.

Doi: [10.18869/acadpub.ser4.11.37](https://doi.org/10.18869/acadpub.ser4.11.37)

نجفی‌کانی، علی‌اکبر. (۱۴۰۰). واکاوی موانع گسترش کشت هیدروپونیک در توسعه اقتصادی روستایی، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، شماره ۱۲ (۴) صص ۸۴۷-۸۳۳.

10.22059/jrur.2021.328535.1664

نجفی‌کانی، علی‌اکبر. (۱۳۹۸). چالش‌ها و تنگناهای توسعه اقتصادی در نواحی روستایی، موردی: روستاهای بخش داشلی‌برون شهرستان گنبد، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دانشگاه خوارزمی، شماره ۸ (۲۹)، صص ۱۶۸-۱۵۱.

<http://serd.khu.ac.ir/article-1-3358-fa.html>

نجفی‌کانی، علی‌اکبر؛ صحنه، بهمن؛ درخشان‌فرد، مهتاب (۱۴۰۳)، نقش مزارع پرورش میگو در توانمندسازی و توسعه اقتصادی روستاهای ساحل شرقی دریای خزر، موردی، روستاهای شهرستان گمیشان، فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری و منطقه‌ای، ۱۴ (۵۲)، ۱۵۰-۱۲۳.

Doi: [10.22111/gaj.2024.48818.3203](https://doi.org/10.22111/gaj.2024.48818.3203)

نصیری‌هنده‌خاله، اسماعیل؛ سالاری‌نیا، مرضیه؛ جمشیدزهی، امید؛ رجبی‌کلوانی، امیرحوشنگ. (۱۴۰۳). بررسی تطبیقی تأثیر ابعاد اقتصادی اجتماعی و کالبدی بازارچه‌های میلهک بر کیفیت زندگی شهروندان زایل، فصلنامه مهندسی سرزمین ۲ (۲۰)، ۱-۱۴.

Doi: [10.22034/jget.2024.166528](https://doi.org/10.22034/jget.2024.166528)

وزارت صنعت، معدن و تجارت ایران. (۱۴۰۳). گزارش‌های توسعه اقتصادی مناطق مرزی استان گلستان، بازارچه‌های مرزی اینچ‌برون.

یاوری، علیرضا. (۱۴۰۲). راهبردهای بازارچه‌های مرزی در استقرار امنیت مردم‌پایه و پایدار مرز، فصلنامه مطالعات مرزی، ۴ (۴۲)، ۱-۱۴.

Doi: www.magiran.com/p2742049

References

- Alavion, S. J., Allahyari, M. S., Al-Rimawi, A. S., & Surujlal, J. (2017). Adoption of agricultural E-marketing: application of the theory of planned behavior. *Journal of international food & agribusiness marketing*, 29(1), 1-15.
[Doi.org/10.1080/08974438.2016.1229242](https://doi.org/10.1080/08974438.2016.1229242)
- Elizabeth G. Pontikes (2024) Borders and Boundaries in Markets: A Socio cognitive Approach for Market Definition and Implications for Antitrust. 217-240.
- Follett, C., (2018), How Markets Empower Women: Innovation and Market Participation Transform Women's Lives for the better, research associate at the CATO Institute's Center for Global Liberty and Prosperity, Policy Analysis, CATO INSTITUTE.
- Han, W., Zhang, X., & Zhang, Z., (2019), The role of land tenure security in promoting rural women's Empowerment: Empirical evidence from rural China, *Land Use Policy*, Vol. 86, 280-289.
 DOI: [10.1016/j.landusepol.2019.05.001](https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2019.05.001)
- Liu, Chun (2016), Sustainability of rural informatization programs in developing countries: A case study of China's Sichuan province, *Telecommunications Policy*, 1-11..
[Doi.org/10.1016/j.telpol.2015.08.007](https://doi.org/10.1016/j.telpol.2015.08.007).
- Nawrotzki Raphael J, Hunter Lori M, Dickinson Thomas W. (2012). Rural livelihoods and access to natural capital: Differences between migrants and non-migrants in Madagascar. *Demographic Research*. Jun; 26.
 DOI: [10.4054/demres.2012.26.24](https://doi.org/10.4054/demres.2012.26.24).
- Sharaunga, S., Mudhara, M., & Bogale, A., (2016), Effects of 'women empowerment' on household food security in rural KwaZulu-Natal province, *Development Policy Review*, Vol. 34(2), 223-252.
[Doi.org/10.1111/dpr.12151](https://doi.org/10.1111/dpr.12151)
- Raji. O. S. (2024) The dynamics of Trading Activities, Health Preference and Its Implications for Border Residents in Nigeria and Republic of Benin. *Journal of The African Informal Economy* .106-128.
[Doi.org/10.1163/9789004692657_008](https://doi.org/10.1163/9789004692657_008).
- Walther, Olivier J. (2015) Business, Brokers and Borders: The Structure of West African Trade Networks. *The Journal of Development Studies*, 1-51.
 DOI: [10.1080/00220388.2015.1010152](https://doi.org/10.1080/00220388.2015.1010152)
- Wan, Wai Yee, (2017) Cross-Border Public Offering of Securities in Fostering an Integrated ASEAN Securities Market: The Experiences of Singapore, Malaysia and Thailand (2017). *Capital Markets Law Journal*, 1-56.
 Doi: <https://ssrn.com/abstract=2926295>